Бондар А. В.

УДК 336.71:005.934

Магістр 2 року навчання
фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКИМИ РИЗИКАМИ

Анотація. Розглянуто існуючі системи управління різними видами ризиків у банківських установах та визначено основні напрями їх удосконалення, методи управління банківськими ризиками. Запропоновано міри щодо мінімізації існуючих ризиків у банківській системі.

Аннотация. Рассмотрены существующие системы управления разными видами рисков в банковских учреждениях и определены основные направления их усовершенствованиея, методы управления банковскими рисками. Предложены меры по минимизации существующих рисков в банковской системе.

Annotation. The acticle deals with current risk management systems in banking institutions, main areas of improvement, methods of bank risk management. Measures for minimizing risk in the banking system are proposed.

Ключові слова: система управління ризиком, банківський нагляд, кредитний ризик, ринковий ризик, ризик втрати ліквідності, операційний ризик.

Важливість створення в банку якісно структурованої та незалежної системи управління ризиками у світлі ускладнення банківських продуктів, а також сучасних кризових явищ у фінансовій сфері не потребує особливого обґрунтування. Тема побудови ефективних систем управління банківськими ризиками на сьогодні є достатньо актуальною, а тому є предметом наукових досліджень досить великої кількості науковців та практиків.

Ураховуючи актуальність даного питання, дослідженню його проблем присвячено праці багатьох вчених-економістів, зокрема О. Васюренка, О. Вовчак , Д. Гриньков, Заруцька О. П., Камінського А. Б., Т. Кох, Р. Мертон, А. Порох, Ю. Троніна та ін. Через динамізм сучасних соціально-економічних, політичних процесів зазнають відповідних змін і умов банківські ризики, які потребують додаткового дослідження.

Тому мета статті полягає у визначенні напрямів удосконалення систем управління ризиками в українських банках відповідно до сучасних вимог світового фінансового середовища.

Ефективне управління ризиками передбачає наявність послідовних положень, процесів, кваліфікованого персоналу і систем контролю.

Більшість сучасних дослідників ризик-менеджменту в банках виділяють такі етапи управління ризиком:

- ідентифікація ризику, тобто виявлення його специфіки, прогнозування можливостей і особливостей реалізації, зміни ризику в часі, ступеня взаємозв'язку з іншими ризиками, а також фіксація чинників, що визначають ризик;
- оцінка наслідків настання ризику;
- формування, обґрунтування та вибір методів та інструментів управління ризиком;
- контроль (моніторинг і облік, звітність, відповідальність).

Процес управління ризиком за своєю суттю є безперервним, його стадії (етапи) по черзі змінюють один одного. Механізми захисту банку від ризиків складаються з поточного регулювання ризику та методів його мінімізації [1]. При цьому під поточним регулюванням ризику слід розуміти відстеження критичних показників та прийняття на цій основі оперативних рішень за банківськими операціями.

Найбільшу увагу наглядовий орган приділяє кредитному ризику, тому що саме з ним пов'язана більшість банкрутств банків. Управління кредитним ризиком у банку повинне здійснюватися з допомогою спеціальних заходів, які включають:

- застосування системи рейтингів ризиків;
- встановлення розміру резерву залежно від ризику;
- моніторинг кредитного портфеля;
- контроль концентрацій за позичальниками, географічним розташуванням, секторами економіки і типами кредитування [2].

Системи управління ринковим ризиком банків, у першу чергу, включають механізми вимірювання його величини. Основним показником величини ринкового ризику є ризик за відкритими позиціями.

Факторний аналіз включає більш складні методи розрахунку: метод дюрації, VaR (вартість під ризиком), аналіз змін базисних пунктів, моделювання (розрахунок вартості портфеля у випадку зміни ставок хоча б в одній країні), стрес-тестування та ГЕП-аналіз [3].

Для невеликих банків найбільш важливим елементом у системі управління ринковим ризиком є ліміти. У такому банку повинні бути встановлені такі ліміти:

- за нетто- і брутто-позиціям (для банків, що здійснюють торговельні операції, також повинні бути встановлені внутрішньо денні ліміти);
- вартості під ризиком (інакше кажучи, який стандарт VaR банк застосовує до оцінки свого портфеля);
- на розрив за строками (визначає максимальний розрив строків між активами й пасивами за кожним типом активів і пасивів залежно від їхнього строку погашення);
- за волатильними або неліквідними ринками [1].

Через існування великої кількості банківських ризиків виникає проблема вибору методів управління ними, забезпечити в кінцевому рахунку вирішення проблем із прийняття рішень про доцільність чи недоцільність укладення

© Бондар А. В., 2014

певних угод чи здійснення певних операцій та зниження їх ризиковості. Для цього існують певні методи управління банківськими ризиками.

Методи управління банківськими ризиками поділяються на такі групи:

1. Методи уникнення банківських ризиків, сутність яких полягає в ухиленні від ризикованої банківської діяльності. Методи уникнення можна застосовувати лише до внутрішніх банківських ризиків. Вони потребують відмови від певних видів банківської діяльності та, відповідно, призводять до втрати доходів від такої діяльності. Такі методи не є поширеними, оскільки, уникаючи ризику, банк позбавляє себе поточного та майбутнього прибутку.

2. Методи прийняття банківських ризиків, які включають такі підгрупи:

- методи зниження банківських ризиків. Для зниження банківського ризику використовуються методи вдосконалення організаційної структури, підвищення кваліфікації персоналу, вдосконалення технічних засобів, диверсифікації, лімітування, моніторингу та контролю [4];
- методи самостійного протистояння банківським ризикам. Методи самостійного протистояння банківським ризикам дають змогу покривати збитки за рахунок власних коштів. Якщо прибутку не вистачає для покриття збитків, банки створюють власні резервні фонди. Варто звернути увагу на те, що резервні фонди для самострахування ризиків є капіталом, що не приносить банку прибутку. Тому потрібно знаходити оптимальний рівень між розміром таких резервних фондів ризику можливих фінансових збитків;
- методи передання (трансферту) банківських ризиків. Методи трансферу банківських ризиків полягають у розподілі ризиків між іншими учасниками ринку: банками, підприємствами, будівельними, страховими, інвестиційними, факторинговими та лізинговими компаніями, іншими фінансовими організаціями [1].

Існують такі методи передання банківських ризиків, як страхування, хеджування, продаж активів та секʼюритизації, консорціуми та паралельні кредити, договори гарантії та поруки, факторинг та лізинг [2].

Отже, в першу чергу, необхідно наголосити на важливості жорсткого нагляду за системами управління ризиками в банках. З метою забезпечення сприятливого зовнішнього середовища для внутрішніх систем управління ризиками банків безперечно необхідне ефективне корпоративне управління. У системі управління ринковим ризиком банків України необхідно визнати, що найбільш дієвим підходом у такому управлінні є встановлення лімітів, які будуть обмежувати відкриті позиції банків за активами, що мають найвищий ринковий ризик.

Наук. керівн. Колодізєв О. М.

Література: 1. Примостка Л. О. Управління банківськими ризиками : навч. посібн. / Л. О. Примостка, М. П. Чуб, Г. Т. Карчева ; за ред. д-ра екон. наук, проф. Л. О. Примостки. – К. : КНЕУ, 2011. – 600 с. 2. Павлюк С. М. Кредитні ризики та управління ними / С. М. Павлюк. – Фінанси України. – 2012. – № 10. – С. 105–111. 3. Шибалкіна В. Мінімізація кредитного ризику [Текст] / В. Шибалкіна // Банківська справа. – 2010. – № 6. – С. 40–41. 4. Швець Н. Р. Удосконалення систем управління банківськими ризиками у світлі посилення глобалізації та кризових явищ у світі [Електронний ресурс] / Н. Р. Швець. – Режим доступу : http://archive.nbuv. gov.ua. – Назва з екрану.